

Entrevista a Valentina Raffio, periodista especialitzada en ciència, investigadora i escriptora

Tipus: [1]

Autor: [Ciència](#) [2]

Creació: Publicat per [Ciència](#) [2] el 28/09/2018 - 09:12 | Última modificació: 28/09/2018 - 09:32

Categories: Entrevistes

Etiquetes: Periodisme científic

Etiquetes: Comunicació i divulgació

Etiquetes: Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC)

Contingut relacionat :

«El sistema educatiu actual t'obliga a escollir entre ciències i lletres... és absurda aquesta divisió, és impossible viure sense l'una o l'altre. Un plantejament molt intel·lectual s'ha acabat implementant de forma molt preocupant.»

«L'Associació Catalana de Comunicació Científica vol aconseguir connectar la societat amb la cultura científica, prenent la figura d'aquesta espècie de pont entre ambdues.»

Valentina Raffio és una jove periodista, Italiana de naixement i catalana d'adopció, amb interessos en les humanitats i màster en història de la ciència i divulgació científica (UAB-UB). Actualment és Responsable de Relacions Internacionals a l'Associació Catalana de Comunicació Científica, periodista especialitzada en ciència en El Periódico, col·laboradora d'Il·lustraciència i redactora per a BCN Science Corner. Ha estat periodista en l'Observatori de la Comunicació Científica i investigadora en el Grup de Recerca en Comunicació Científica. Es defineix com periodista, investigadora i escriptora. Especialitzada en els darrers anys en comunicació científica, amb la voluntat de contribuir a apropar la ciència a la societat.

En primer lloc felicitar-la pel seu recent nomenament com a Responsable de Relacions Internacionals a l'Associació Catalana de Comunicació Científica.

Quins són els principals desafiaments amb els que es troba en aquesta tasca?

M'agradaria començar explicant que l'Associació Catalana de Comunicació Científica té una història molt important, sorgeix al 1990 i fins a l'actualitat s'ha hagut d'enfrontar a diversos reptes per aconseguir connectar la societat amb la cultura científica, prenent la figura d'aquesta espècie de pont entre ambdues. Reptes tant tecnològics com socials que s'han produït durant tot aquest temps i en els que l'ACCC s'ha sabut adaptar. Amb la nova Junta, que s'ha renovat fa pocs mesos, crec que s'aconsegueixen capturar molt bé tots aquests canvis que estan havent-hi en la societat. És una nova junta molt jove, molt dinàmica, amb moltíssima energia i noves preocupacions adaptades al moment que vivim: és més tecnològica i bolcada a les xarxes socials amb iniciatives de divulgació obertes a nous públics que abans no s'havien plantejat.

Com quins?

Un exemple podria ser la col·laboració amb la iniciativa de *Pint of Science*: anem a prendre una cervesa amb experts científics, parlem de ciència en un entorn on no és l'habitual, plantegem temes que no són els habituals o inclús poden ser conferències de cinema... és a dir, aspectes que no relacionem amb ciència, però que al final les acabem connectant. Un altre podria ser, fem un congrés de divulgació científica i utilitzem les xarxes socials per difondre les idees. Aquesta nova concepció em sembla increïble i és fruit de l'energia tant forta que té aquesta nova junta.

En els pocs mesos de direcció que porta aquesta nova junta, han sorgit ja iniciatives noves?

Sí, per tal d'adaptar-se a aquesta nova realitat social, s'han creat noves iniciatives. Un exemple és l'any Feynman, per commemorar el naixement del físic nord-americà Richard Feynman. Un altra iniciativa molt interessant és el [Nanoinventum](#) [3], l'idea és apropar la nova tecnologia a públics que no hi estan acostumats, com són els nens de primària. Se'ls explica què és un nano-robot i se'ls fa participants de què voldrien que fes. En certa manera se'ls dona la base perquè puguin fer ells mateixos de científics. També s'estan organitzant xerrades de divulgació, activitats obertes, conferències... Realment les sessions de junta és un continuum d'idees innovadores, són purs brain-storming.

He de dir que els valors i els objectius són els mateixos que han estat sempre a l'associació. És cert que hi ha hagut un canvi generacional, però amb el llegat que ens han deixat molt present. Per nosaltres, els membres més veterans continuen sent una part fonamental de l'Associació. El que s'ha procurat en aquest nou llegat per a la junta és constituir uns càrrecs afins a la motivació de cada persona que l'ocupa.

S'esperava, doncs, que li oferissin aquest càrrec?

No, gens. Li estic molt agraïda al Raül Toran per recordar-se de mi.

En aquesta nova junta es necessitava persones amb molta energia, empenya i amb moltes ganes d'aportar coses i és per aquest motiu que em sento plenament identificada i imagino van pensar en mi.

Quina és l'aportació amb la que li agradaria contribuir?

Com a Representant internacional, el que tracto de fer és crear enllaç entre l'Associació Catalana i les organitzacions superiors, que serien [l'Europea \(EUSJA\)](#) [4] i la [Mundial \(WFSJ\)](#) [5]. Per a mi el desafiament és aportar la visió de l'associació catalana i posar-la sobre la taula en els debats internacionals, tant europeus com mundials. Som una associació petita geogràficament però molt gran en nombre de membres, que ara deuen ser uns 200. En l'última reunió de l'EUSJA, hi havia associacions com la finlandesa que en tenen com a molt 60, per tant la catalana és força gran en aquest sentit i té moltes coses a aportar.

La diferència d'aquest gran gap en el número de membres és que a molts països només permeten formar-ne part a periodistes científics, nosaltres també permetem l'entrada a comunicadors, és a dir persones de ciència que s'han especialitzat en comunicar, però no en un mitjà. Poden ser caps de comunicació d'institucions, editors de revistes, científics que comuniquen en el seu blog, etc. Són comunicadors científics, però no són oficialment periodistes, en el sentit tradicional del terme. Aquest és una mica el debat que tenim, ja que nosaltres des de l'associació volem agrupar els interessos de tots ells.

El fet de ser membre, tant si ets periodista com si no, et permet disposar del carnet en què consta que ets membre de [la World Federation of Science Journalist](#) [6]. Només amb això pots accedir a totes les rodes de premsa i almenys a la meitat de museus del món. És una eina periodística enorme! És una gran eina per tots els nostres membres, ja que tant si ets comunicador com periodista et pot interessar assistir a un acte sobre el darrer Science que s'ha publicat. Per tant, amb el carnet, els nostres socis disposen d'una eina que està oberta a públics molt restringits.

A banda d'això, l'associació ofereix diverses activitats pels seus membres on a part de l'assistència se'ls hi dona

l'opció de participar-hi de forma activa, també hi ha borsa de treball interna que funciona molt bé, un fons de beques per formació a arreu del món, etc.

I com es relacionen amb les institucions d'un mateix nivell?

Ara estem emfatitzant molt, per exemple, les relacions amb l'espanyola, per intentar col·laborar amb més projectes, ja que volem crear sinergies i no competència.

També és cert que en les trobades de l'EUSJA o del WFSJ, fem contactes amb les altres associacions a nivell internacional, i allà ja es dona un intercanvi d'idees.

M'agradaria, doncs, enfocar la meua tasca a contribuir amb una nova visió sobre la bona feina que s'ha estat fent durant tots aquests anys. Actualment hi ha temes que la societat demana que es tractin i crec que s'han de plantejar, encara que siguin polèmics.

M'agradaria fomentar el debat sobre el rol del periodisme científic, amb els seus matisos, les seves controvèrsies, malgrat no ser un tema agradable, crec que és un tema que s'ha de discutir, i més, els professionals que ens dediquem a això. I penso que no s'ha de discutir en un lloc tancat, sinó tot el contrari. Exposar-lo a les xarxes, portar-ho a una plataforma més ampla, ja que no som els únics que hem de dir alguna cosa al respecte.

Debatre per exemple, si el periodisme científic està lliure de pressions, si no és així, amb quines pressions ens trobem, quina responsabilitat tenim... per exemple, un periodista científic ha d'informar sobre pseudo-ciència? Pot estar a favor o en contra, però ha de ser conscient que el que publiqui pot afectar a la salut pública.

Tu pots decidir fer una publicació sobre homeopatia i explicar alguna cosa nova, però alhora pots estar contribuint a que una persona malalta, es gastí uns diners amb una pseudo-ciència i centri el seu tractament exclusivament en això, perquè ha confiat en el teu article. La responsabilitat que tens com a periodista científic és molt important. Per això crec que és un tema que s'hauria de discutir més. No és un debat agradable, però sí necessari. Hem d'explorar els nostres propis límits, les nostres controvèrsies.

D'aquesta manera no s'ha fet gaire fins ara, ja que com a molt ha estat en debats tancats, ara s'hauria d'obrir el debat i exposar-ho a les xarxes.

Com a redactora d'il·lustració, que és el que destacaria d'aquest projecte?

[Il·lustració](#) [7] és el nexa d'unió perfecte entre la cultura científica i la cultura artística.

És un projecte que planteja una unió sòlida existent entre aquests dos mons, sobre la que es construeix una important comunitat de persones.

És un projecte que sorgeix de [l'ACCC](#) [8] i gestionat i creat per [Miquel Baidal](#) [9]. De fet, va ser el seu projecte final de l'Escola Massana que ha aconseguit implementar amb el suport de l'ACCC i el finançament del FECYT, essent un dels projectes amb la puntuació més alta.

Havent tingut l'oportunitat de formar part d'aquest projecte, jo entenc il·lustració com una comunitat de persones apassionades per la il·lustració científica que com a *valor afegit* té un premi. No crec que el premi sigui l'al·licient, ja que el dones un cop l'any i ja està, sinó que el que obté més rellevància és l'alt nombre de persones que es reuneix entorn a aquesta proposta i participa a cursos, xerrades, etc.

És una manera de divulgar la ciència molt potent. Fa uns mesos el Miquel em va explicar que van rebre un dibuix d'un cranc fet per una nena de 8 anys, apassionada d'aquest projecte i comentava que de gran volia ser "il·lustradora científica".

El dibuix era fidel als criteris de la il·lustració científica. Imagina, un projecte que ha inspirat a una nena de 8 anys a dibuixar un cranc científicament!

Comenta també, la voluntat de contribuir a apropar la ciència a la societat.

Penso que al tenir formació en lletres i no científica (tot i que la ciència sempre m'ha agradat i de fet vaig tenir molts dubtes a l'hora de triar especialització), puc donar una visió més diferent, potser més propera pel ciutadà corrent. Potser a un científic més especialitzat i centrat en un tema concret li és més difícil, justament a causa d'aquesta gran especialització.

Aquest crec que és el plus que puc donar com a redactora: potser és una metàfora, una comparació o el nexa amb l'actualitat, però permet aportar quelcom de nou que normalment no es veu.

No és només una visió més global o actual, que un científic també pot tenir, sinó és el fet de fer-lo proper amb una anècdota històrica, amb una llegenda... El periodisme científic no ha de bloquejar, en absolut, la part creativa, amb el mateix rigor pots crear quelcom nou i que es faci més llegible.

Avui dia obres el mòbil i tens centenars d'articles sobre la mateixa notícia, com decideixes quina llegiràs? Doncs, sovint, i no saps ben bé perquè, n'hi ha una que et captura. Potser és per una anècdota que connecta amb tu o té una referència que et fa gràcia... a una cançó per exemple. Quelcom que et trobes i et fa gràcia veure-ho allà i per això decideixes començar a llegir la notícia. És a dir, apel·la-la a tu en un sentit que no haves pensat mai... això fa que entris en la notícia i la llegis i, si et fa gràcia, la comparteixis.

D'aquesta manera s'arriba a públics que potser no eren conscients de que aquell tema els interessava o que tenia relació amb ells.. i per tant és quelcom que va més enllà d'explicar un descobriment, i això és el que a mi m'agrada aportar.

És cert que no sóc científica o tècnica, però potser puc donar una visió que no s'esperava i posar d'aquesta manera el tema sobre la taula de debat o aconseguir que una persona que normalment no llegeix s'interessi per la lectura i inclús compri el diari. I això fa que amb l'estil que he trobat em senti bastant còmoda.

I creus que tens un estil definit o va evolucionant?

Penso que sempre va evolucionant, en funció del moment i del mitjà. Hi ha mitjans on tens més espai o menys, uns requisits o altres. Crec que el meu estil és reconeixible perquè diuen és molt humà, en el sentit de que aconseguixo connectar. Quan escric, estic donant la meua visió del món a través d'unes paraules, intento donar aquest impacte social, humà que al final és el que farà que te'n recordis de la notícia.

Tornant a aquesta idea de contribuir a apropar la ciència a la societat. Com es podria aconseguir d'una forma més contundent?

Plantejant bé els temes. Hi ha aquesta idea de que la ciència està en una torre d'ivori, hi ha uns científics treballant en uns projectes, però no té cap impacte sobre nosaltres.

En la nostra cultura tot té impacte sobre tot, i el que estiguin investigant uns científics clarament té un impacte en nosaltres. És una decisió col·lectiva el que s'haurà de desenvolupar.

Un exemple molt clar és el de la bioètica referent a la intel·ligència artificial. En aquest àmbit, els programadors són persones que treballen tot el dia amb algorismes, una eina purament matemàtica. Tanmateix, de la seva feina dependrà el funcionament d'un cotxe automàtic. Què passarà quan aquesta màquina hagi de prendre una decisió? En quins criteris es basarà? És una qüestió molt complicada i, per això mateix, crec que aquestes decisions no les haurien de prendre només els científics. És un col·lectiu.

Un altre exemple és la possibilitat d'editar el cervell o de modificar els records mitjançant tècniques d'edició genètica. Actualment aquest tema continua estant en una fase molt preliminar, però quan arribi el dia que es puguin editar els records, crec que els científics no poden prendre la decisió per sí sols de com s'ha de fer això, sinó que ha de ser una decisió col·lectiva. Fins quin punt es permet que passi això o no.

Per apropar la ciència a la societat, els articles han d'estar molt ben reflexionats. Els periodistes científics haurien de fer un esforç en aquesta línia, explicar amb rigor, reflexió i crear així el debat en la societat sobre temes de

ciència.

I creus que el mitjà on escriguis pot influir en aquesta premissa en quant a més o menys llibertat de reflexió?

En el periodisme científic, crec que tenim bastanta llibertat a l'hora d'explicar qualsevol investigació o avenç científic, sigui gran o petit, i deixar palès el nostre punt de vista, reflexió i opinió. Explicar d'on ve i on va, per tenir aquest impacte en la societat.

Afortunadament no és com en el periodisme polític, que sí em consta hi ha pressions cap a una opinió o altra, segons el mitjà per qui escriguis. Les limitacions o pressions que tenim els periodistes científics són més d'espai o temps, hi ha notícies que t'exigeixen tenir-les ja, perquè d'aquí a una hora ja no tenen rellevància en el sentit que ningú s'ho llegirà.

Quan va morir Stephen Hawking, per exemple, no podies publicar-ho el dia següent. S'havia de publicar aquell dia, perquè sinó ja hi haurà 10.000 notícies més. Aquest és el factor que et condiciona, fins a quin punt pots treballar la notícia si s'ha de publicar en el moment? D'espai, per exemple, has d'entregar una peça i han de ser 6.000 caràcters, ja no paraules. Un més i et queda fora. En aquest sentit estàs molt encorsetat. Però si és veritat que pots arribar a moltes més persones des d'aquests mitjans.

I quines són les pressions que pot tenir un periodista científic a l'hora d'escriure sobre un tema?

La veritat és com la ciència és una mica residual, hi ha poques persones especialitzades a cobrir una immensitat d'informació. Cada dia es publiquen centenars d'articles, centenars de llibres, centenars de rodes de premsa... a vegades el que costa és decidir què cobreixo o no cobreixo, sobre què escric i sobre què no.

Cada dia ens envien correus amb invitacions a rodes de premsa, però ens ho envia una farmacèutica, un autor d'un llibre o un museu... és criteri del periodista escollir cap a on vol anar.

El periodista científic té aquesta opció de poder escollir els temes sobre els que tracta?

Jo normalment sí que puc escollir i els criteris d'elecció són periodístics. És a dir, és més important un avenç que ens toca de prop que no pas un en què s'expliqui que s'ha millorat una micro-partícula del nanogràf a Estats Units...

És un criteri fonamentalment periodístic: si és una notícia rellevant, d'alt impacte, la tenim a prop, té rellevància, és important... doncs la cobrim. Si és una notícia molt tècnica, doncs potser no som nosaltres qui li ha de donar cobertura.

En [El Periódico](#) [10], on jo col·laboro, com funcionem amb criteris d'equip, és una decisió conjunta, amb l' Antonio Madríguez, el Michele Catanzaro i els caps de redacció de societat... És quelcom que sempre es consensua.

Normalment, sí m'interessa cobrir un tema en particular, no hi ha cap problema.

Tornant a aquest apropament de la ciència al ciutadà, què està fallant en el sistema global actual perquè no s'acabi de donar?

Crec que segueix molt present l'idea [de les 2 cultures](#) [11]. Un plantejament molt intel·lectual s'ha acabat implementant de forma molt preocupant. El sistema educatiu actual, t'obliga a escollir entre ciències i lletres. No té sentit dir que tu només ets de lletres o només ets de ciències.

En la societat en la que vivim és una barreja de tot, per més de lletres que siguis, quan vas al metge, necessites entendre el que t'està dient i el que t'està passant si tens una malaltia. I si ets de ciències també vols anar al teatre, llegir un llibre o anar a un museu... Tots som i interactuem amb aspectes de lletres i de ciències, és absurda aquesta divisió, és impossible viure sense l'una o l'altre.

Investigació i comunicació haurien d'anar sempre de la mà?

Absolutament, per comunicar amb rigor necessites investigar primer. Aquí és on recau el rigor periodístic, tenir el temps i els recursos per investigar és fonamental per fer una bona feina.

Tenir a una persona que pugui dedicar setmanes o mesos a investigar un tema en profunditat és quelcom que no tots els mitjans avui dia es poden permetre, amb aquesta dinàmica que hem entrat de periodisme ràpid, periodisme immediat.

Aquesta és la principal dificultat, però també la clau per fer bon periodisme.

Categories: Entrevistes

Etiquetes: Periodisme científic

Etiquetes: Comunicació i divulgació

Etiquetes: Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC)

- [12]

URL d'origen: <https://sciencecorner.diba.cat/news/2018/09/28/entrevista-valentina-raffio-periodista-especialitzada-ciencia-investigadora-escriptora>

Enllaços:

[1] <https://sciencecorner.diba.cat/>

[2] <https://sciencecorner.diba.cat/members/ciencia>

[3] <http://nanoinventum.blogspot.com.es/>

[4] <http://www.eusja.org/>

[5] <http://www.wfsj.org/>

[6] <http://wfsj.org/>

[7] <http://ilustraciencia.info/ca>

[8] <http://www.acc.cat/>

[9] <http://cienciaenredes.com/miquel-baidal>

[10] <https://www.elperiodico.cat/ca/ciencia/>

[11] https://ca.wikipedia.org/wiki/Les_dues_cultures

[12] <https://sciencecorner.diba.cat/node/665>